

Dereze

Nikar brez njih pozimi na zasnežene vrhove

Besedilo: Jani Bele

Foto: Marko Prezelj (iz knjige Protivrhovom)

Dereze so tehnični pripomoček za gibanje v gorah, ki ga pritrdimo na čevlji, da preprečimo zdrs na snegu, ledu, strmi travi ...

Kakšne dereze bomo izbrali?

Kot pri vseh delih opreme je šel tudi pri derezah razvoj v smeri specializacije. Pred nekaj dnevi sem bil v trgovini s planinsko opremo, ko je neki kupec izbiral dereze. Ker mi žilica ni dala miru, sem ga s prodajalcem skušal prepričati oziroma mu svetovati, čeprav sem vedel, da je že od začetka vse skupaj obsojeno na propad. Kupec je trmasto vztrajal pri štirizobnih derezah, s katerimi ima njegov prijatelj dobre izkušnje in mu jih je toplo priporočal. Vsi argumenti proti so bili premalo in le upal sem, da ga pozimi ne bom srečal kje v gorah. Vedeti moramo namreč, da so ploščice z majhnimi zobčki dobre za hojo po poledenelih ljubljanskih ulicah, da

so štirizobe (lahko tudi šestzobe) žabice (krampeži) dobre za vzpon in sestop po ledeni drsalnici na Šmarni gori, za vzpone v zasneženih gorah pa posezimo po derezah, ki izpolnjujejo vsaj nekaj naslednjih zahtev. Imajo naj 12 zob (dvanajsterke) in naj bodo poltoge (prilagajajo se obliki podplata).

Naslednja možnost izbire je glede na način pritrdjevanja dereze na čevlji. Dereze z obročki ob strani, skozi katere smo zategovali trakove, počasi odhajajo v zgodovino. Če še kdo vztraja pri njih, bo verjetno dovolj, da si jih bo moral le enkrat navezovati z otrplimi prsti v ledenem vetru (za nameček še ponoči), in odločil se bo za nakup »avtomatskih« derez, ki jih namestimo tudi z rokavicami na rokah le z nekaj gibi. Take dereze imajo petno vez, ki jo še dodatno pritrdimo z varovalnim trakom okoli čevlja. Na prednji strani je posebno oblikovana žica, kamor zatakne močnico čevlja. Uporaba takih derez zahteva tudi posebne čevlje s pravilno izoblikovanim podplatom. Z nakupom »namenskih« čevljev se neposredno izognemo uporabi neprimernih čevljev, kajti hoja z derezami na mehkih čevljih je pravo mučenje – poleg velike nevarnosti, seveda. Kadar gremo kupovat dereze, s seboj obvezno vzemimo čevlje, na katere bomo te dereze navezovali.

V trgovini bomo med bogato izbiro opazili tudi dereze s še več zobmi, različnimi ploščami, ki dajejo derezam togost (nepregibnost), z enim zobom spredaj in ostrogo zadaj – po njih bodo posegli plezalci težkih lednih smeri.

Priprava derez

Dolžino derez prilagodimo čevljem tako, da gledajo sprednji zobje 30-35 milimetrov čez konico čevlja, zadnji pa naj bodo točno pod koncem

Dereze s petno vezjo za enostavno pritrdjevanje na čevlji. Na desni je gumijasta podloga, ki preprečuje nastajanje cokel.

podplata. Prilagodimo tudi dolžino varnostnega jermenčka.

Z derezami je tako kot z nožem – opravlja svojo funkcijo, če je dobro nabrušen. Zobje derez morajo prijeto tudi na ledu, zato jih vsake toliko časa, odvisno od uporabe, nabrusimo. Brusimo jih ročno, kajti strojno brušenje preveč segreje kovino in s tem zmanjša njeno trdnost. Zobe brusimo na tisti strani, kjer jih ne stanjšamo. V mnogih kočah v tujini je miza s primežem in nekaj pilami sestavni del inventarja.

Po uporabi dereze očistimo, posušimo in tudi kakšna kapljica WD 40 jim ne bo škodovala. Skrbno jih preglejmo in bodimo pozorni na še tako majhno, komaj vidno razpoko v kovini. Čim prej se poslovimo od takih derez.

Kako hodimo z derezami?

Lani marca sem imel s planinci iz Ajdovščine na Komni tečaj gibanja v gorah v zimskih razmerah. Dva fantastična sončna dneva, enkratne snežne razmere in skupina, s katero bi si upal opraviti po tečaju tudi kakšen težji vzpon. Prvi dan smo se povzpeli na Bogatin. V koči prisede zvečer k meni eden od udeležencev in mi malo polaska: »Občudoval sem te, kako hodiš z derezami. Kot stroj ... ck ... ck ... ck. Kamor si stopil, tam si tudi obstal. Jaz pa za tabo – ob vsakem koraku nisem vedel, ali bom šel na nos ali na rit, premetavalo me je levo in desno. Res da sem se počutil kot doma v vinogradu, ko piha burja, ampak to ni to.«

Kot vseh stvari se je treba tudi hoje z derezami naučiti. Naučiti, predvsem pa dobiti zaupanje vanje. To pomeni, dobiti občutek, da lahko varno stojimo tudi samo na sprednjih dveh zobeh, ki sta le nekaj milimetrov globoko v zmrznjenem snegu, ali varno in zanesljivo hodimo celo po skali, pa čeprav ob včasih res neprijetnem škrtanju. Naj nas ne bo sram prositi izkušenejšega od nas za nekaj nasvetov, predvsem pa za prikaz. Še več bomo pridobili z obiskom tečaja zimske tehnike, ki jih organizira kar nekaj planinskih društev. Potem je odvisno od nas samih, kako bomo naučeno vcepili v svoje znanje.

Čeprav sta prikaz in vaja najboljša načina učenja, nekaj teorije ne bo škodovalo. Pri hoji z dere-

Dereze naj zagrabijo z vsemi zobmi

zami vedimo, da v večini primerov zadošča že teža našega telesa in zobje derez se zažrejo v podlago. Torej brez brcanja, nabijanja s čevljem, kar nas le utruji in včasih kot vzmet odbije nogo. Dokler nam teren dopušča, postavljamo čevljev tako, da zagrabijo dereze z vsemi zobmi.

Pri povečanju nagiba terena postane to kmalu zelo boleče, zato izberemo drugačen način vzpenjanja. Vzpenjamo se poševno navzgor v ključih in v sneg zabadamo tisto stran derez, ki je proti pobočju. Tak način je možen, dokler se zobje še zažirajo v sneg. V trdem snegu (ponavadi je to že kar led) ali pri večji strmini se vzpenjamo naravnost navzgor in hodimo le po prvih parih zob. Tudi tak način nam začne kmalu povzročati bolečine v nogah, zato od časa do časa naredimo stopinjo postrani in se malo odpočijemo.

Pri sestopu uporabljamo v glavnem dva načina gibanja (razen pri veliki strmini ali pretrdi podla-

gi, kjer smo obrnjeni proti pobočju in sestopamo na isti način, kot smo se vzpenjali). Obrnjeni smo proti dolini. V snegu, ki se še predira pod našo težo (vanj lahko delamo stopinje), stopimo s peto na sneg, s težo telesa naredimo stopinjo, kjer dereze še dodatno povečajo našo stabilnost. Če se sneg ne predira, zahteva sestopanje več previdnosti. Čevlje postavljamo tako, da dereze zgrabijo z vsemi zobmi, torej pravokotno na podlago. Da to dosežemo, naj ima telo polsedeci položaj, konice čevljev pa postavljamo rahlo navzven.

Dereze so lahko tudi nevarne!

Zavedajmo se, da imamo na vsakem čevlju 12 ostrih bodic, ki so nevarne tako za nas kot za ostale udeležence ture. Za prenekateri zdrs je bila kriva nepravilna uporaba derez, s katerimi se lahko zataknejo za gamaše, hlače, trakove derez, vejo

Cokel se otresemo tako, da vsakih nekaj korakov krepko udarimo z ratiščem cepina ob čevljev in derezo.

rušja pod snegom, zameteni kamen ..., zato pazimo, da nimamo preohlapnih gamaš in hlač, in skrajšajmo predolge trakove derez. Že pri majhnem zdrsru ogrozimo tistega, ki hodi za nami, zato skrbimo za varnostno razdaljo. Pri večjih strmihah ne napredujmo v vpadnici varujočega, kajti kar nekaj plezalcev ima na bližje srečanje z zobmi derez prijatelja neprijetne spomine v obliki brazgotin. Pri prenašanju derez v ali na nahrbtniku zaščitimo zobe z gumijastimi kapicami ali jih spravimo v debelejšo platneno vrečko.

Hoja z derezami postane prava muka, ko se začnejo nanje lepiti kepe snega – cokle. To preprečimo z nastavitvijo posebne plošče iz gume ali plastike na dereze. Če tega nimamo, nam preostane le, da vsakih nekaj korakov udarimo s cepinom po derezah, kar nam po eni strani lahko sname dereze, če niso dobro pritrjene, po drugi strani pa nam ob stalnem udarjanju popusti zbranos, ki ima za posledico boleč udarec s cepinom v drugo nogo. Če teren dopušča, lahko tudi snamemo dereze, vendar moramo biti nekaj časa še posebno previdni, kajti hoja z derezami nas je kar malo razvadila.

Z derezami na nogah nikoli ne skačemo, ker zaradi hitre spremembe smeri delovanja sil ni da lež do zloma noge ali poškodbe hrbtenice.

Nikoli ne pozabimo!

Dereze same še ne zagotavljajo varne hoje po zasneženih gorah. Ko se odpravljamo pozimi v gore nad gozdno mejo, obvezno vzemimo s seboj še cepin. Pa ne zaradi policajev (zaradi katerih se z varnostnim pasom v avtu privezuje večina ljudi), ampak zaradi naše varnosti. Dereze preprečujejo zdrs, če pa že pride do njega, se bomo lahko zaustavili le s cepinom. Na žalost na to pozablja kar velik del obiskovalcev zasneženih gora. Še bolj žalostno pa je dejstvo, da večina tistih, ki imajo tako cepin kot dereze, teh ne znajo uporabljati. Zato še enkrat dobro premislimo, kam spadamo s svojim znanjem, preden bomo naslednjič utirali stopinje po zasneženih pobočjih gora. ○

Na gorskih čevljih vam bomo ugodno naredili nov gumijast (vibrant) podplat. Čevljarstvo, Slovenska 30, Ljubljana. Telefon: 041-325-432